

Gewetenloze hillbilly's schrijven geschiedenis

DAAN SCHUIJT

Lovende kritieken en een staande ovatie op het filmfestival in Cannes vielen *Inglourious Basterds* ten deel. Quentin Tarantino maakte een indrukwekkende film die zich afspeelt in de Tweede Wereldoorlog, maar meer weg heeft van een spaghettiwestern. Historisch gezien een curiositeit, artistiek gezien een topfilm.

Once upon a time... in occupied France liep er een groep van acht Amerikaanse joden rond onder leiding van luitenant Aldo Raine. Raine eist van zijn *Inglourious Basterds* ieder honderd gescalpeerde nazi-koppen. Uiteindelijk lukt het om Hitler, Goebbels, Göring en Bormann in één klap te vermoorden als zij een galapremière in een bioscoop in Parijs bijwonen.

Vermoorde nazi's

Aan het einde van *Inglourious Basterds* is film de vernietigende kracht die het nazi-regime uitmoordt. De joodse Shosanna Dreyfus blijft als enige over na een aanval door een SS-commando op haar ondergedoken familie. Na haar vlucht neemt ze de naam Emmanuelle Mimieux aan en runt een bioscoop in een voorstadje van Parijs. De Duitse soldaat Fredrick Zoller is daar in de buurt gelegerd en wordt verliefd op haar. Hij blijkt een oorlogsheld wiens daden op het witte doek als nazi-propaganda te zien zullen zijn. Zoller dringt er bij Goebbels zelf op aan dat *Stolz der Nation*, film in de film, haar feestelijke première zal hebben in de bioscoop van Shosanna. Zij besluit wraak te nemen op de aanwezige nazi's. Een berg nitraat-

films wordt op het podium achter het beeldscherm gelegd. Als *Stolz der Nation* bijna is afgelopen worden de zaaldeuren van buitenaf op slot gedaan en gaat de fik erin. Shosanna weet niet dat er op dat moment ook enkele *Basterds* in de zaal aanwezig zijn die vanaf het balkon hun mitrailteurs als waanzinnige wilden leegschieten op de nazi's, die als ratten in de val zitten. Dat film en filmbeelden bepalend zouden zijn voor de loop van de geschiedenis klinkt ons historici niet geweldig in de oren. Toch laat Tarantino de hele film door zien hoe nadrukkelijk beelden zich in ons geheugen nestelen.

Ook als je geen freak bent, herken je genoeg knipogen die naar andere films gemaakt worden. Om als geschiedenisleraar dicht bij huis te blijven: het kapot geschoten oog uit Eisensteins *Pantserkruiser Potemkin* zit ook in *Stolz der Nation*. En bij de zinsnede *Once upon a time (in the west)* ziet u de cowboys van Sergio Leone al opdoemen begeleid door de muziek van Ennio Morricone. Het verleden, ons geheugen en filmbeelden liggen – zeker voor historisch ongediplomeerde filmkijkers – dicht bij elkaar.

Lange aanloop

Meer dan tien jaar werkte Tarantino aan het script voor *Inglourious Basterds*. Voor bijna ieder karakter schreef hij een introductie van een minuut of twintig, maar op de een of andere manier lukte het niet het verhaal met al die personages rond te krijgen. Aanvankelijk zou het een

soort spaghettiwestern worden waarin een groep mannen met een speciale missie gevolgd wordt. Pas toen het karakter van de half Cherokee Aldo Raine (het litteken in zijn hals is afkomstig uit zijn door Tarantino uitgedachte vooroorlogse periode waarin Raine in het zuiden van de VS strijdt tegen racisme, discriminatie en onderdrukking) zich steeds verder ontwikkelde werd duidelijk dat de oorlog een belangrijke rol zou krijgen. Het vette Amerikaanse accent en gewiekste taalgebruik van Raine die doodgemoedereerd een broodje eet, terwijl een van zijn *Basterds* een nazi neerknuppelt, doen het overkomen alsof het volstrekt normaal is waar hij mee bezig is. "We're in the killin' Nazi business. And business is a-boomin'!" houdt hij zijn mannen voor als hij ze instrueert. De ultieme *bad guys*, sommige toeschouwers kennen ze vooral uit al die andere oorlogsfilms, worden eens eventjes met gelijke munt terugbetaald. Het ondenkbare gebeurt: eindelijk zijn de rollen een keertje omgedraaid.

Joden een brandmerk als ze in een concentratiekamp kwamen? Dan Nazi's een hakenkruis in hun voorhoofd gekerfd. Joden gelynacht en doodgeslagen tijdens pogroms in het oosten? Op gevangen genomen nazi's wordt de jodenbeer, de golem waar de Duitsers zo bang voor zijn, met zijn knuppel losgelaten. Joden in de gaskamers afgeslacht? Nazi's dan eerst hardhandig ombrengen en daarna nog eens scalperen.

Climax

De wraakacties van de *Basterds* worden allemaal gruwelijk gewelddadig ver- toond. Zodra er een Duitser in beeld komt, weet je al dat het fout af gaat lo- pen. Tergend langzaam werkt Taran- tino telkens opnieuw naar een toch nog plotselinge climax toe. In de zaal hoor je de mensen dan schrikken en even wegstijgen. Een paar seconden daarna klinkt er goedkeurend gegrin- nik of zelfs een volle lach als er weer eens een nazi de volle laag krijgt. De ultieme wraak is de dood van de nazi-kopstukken. Hitler is al lang dood als een van de *Basterds* dol ge- worden zijn mitrailleur volledig leeg- schiet op het lichaam van de Führer. Om helemaal zeker te zijn, vliegt daarna de bioscoop waar dit zich afspeelt de lucht in. En dan te beden- ken dat Tarantino *Inglourious Basterds* grotendeels opnam in de Babelsberg- studio's in Berlijn. Tijdens de oorlog was het de thuisbasis van de UFA met Goebbels als hoogste filmbaas.

Eén nazi lijkt er zonder kleerscheuren van af te komen. *SS-Standartenführer* Hans Landa (bijnaam: de jodenja- ger) heeft Raine en zijn mannen voor de ontploffing in de bioscoop ontmaskerd, is op tijd naar buiten gegaan en onderhandelt zelfs direct met de geallieerden over een eerbare vrede. Landa is de schakel tussen de twee verhaallijnen in de film. Hij gaf leiding aan het commando dat de familie van Shosanna uitmoordde en krijgt van Goebbels de opdracht om de galapremière in Parijs te organise- ren. Landa is intelligent, welbespraakt en heeft een zeer elegant voorkomen. Dat blijkt slechts een laagje vernis te zijn. Met dezelfde luchtigheid en verbale charme als waarmee hij aan een mooi gedekte tafel met Shosanna zit te praten over de plannen voor de feestelijke voorstelling, weet hij een Franse boer zover te krijgen dat hij de schuilplaats van verborgen joden ver-

raadt. Bovendien is Landa een regelrechte schuinsmarcheerder die even makkelijk met de nazi's heult als dat hij een deal met de geallieerden weet te sluiten als de Duitse kopstukken in de bi- oscoop zijn omgekomen. Landa is veruit het meest interessante karakter, de andere personages leren we eigenlijk niet meer dan oppervlakkig kennen.

Stereotypen

Dat sommige karakters bijna als stereotypen worden neergezet, doet beslist geen afbreuk aan de film. Shosanna en Raine krijgen wat meer aandacht, omdat zij ieder een ander motief voor hun wraakactie hebben: de per- soonlijke rekening die Shosanna wil vereffenen tegenover het nuchtere koppensnellen van Raine. Landa moet de boel met elkaar verbinden en de meeste an- dere personages kennen we eigenlijk uit andere films wel. Tarantino maakt een overtuigende combinatie van een spaghettiwestern en een oorlogs- film en schat zijn publiek intelligent genoeg in om te weten welk soort karakters daarin te zien is. Bij Hitler, Goebbels en Churchill ligt het er nog het dikst bovenop. Hitler is in een dwaze rode cape gestoken en gebruikt voortdurend rollende rrrr-en in zijn driftige jongensboekachtige retoriek die hij met heftige armge- baren kracht bijzet. Goebbels is een schmierende patser die moet huilen als de Führer hem een complimentje maakt. Churchill lijkt nog het meest op een afgetakelde bejaarde die tus- sen zijn sigaren en whiskey door wat instructies naar een ondergeschikte brabbelt. Waarom zou Tarantino het ook anders doen? Er bestaan al zoveel films over deze mannen, andere regisseurs hebben dat allemaal al veel beter laten zien en iets nieuws aan het beeld over hen toevoegen is niet waar

AN INGLORIOUS, UPROARIOUS THRILL-RIDE OF VENGEANCE

27 AUGUSTUS IN DE BIOSCOOP

het hier om gaat. Dan maar een weer- gave die iedereen direct herkent.

Inglourious Basterds is geen historisch document, maar wel een zeer indruk- wekkende film. Op waarheid geba- seerde films of documentaires bieden in de geschiedenisles meer vastigheid. Het herschrijven van de geschiede- nis, het element wraak en het gebruik van stereotypen zijn wel interessante thema's die naar aanleiding van deze film besproken kunnen worden. Daarbij gaat het al snel in de richting van een geschiedtheoretisch debat en daar zijn lang niet alle leerlingen ge- voelig voor. Misschien een keer leuk in 6vwo of voor een profielwerkstuk. Als film is er bij de *Inglourious Basterds* meer dan genoeg te zien. Veel cine- fielen lopen weg met het werk van Tarantino: lees er de recensies maar op na. Als er nog een vakoverstijgend project in de bovenbouw gevraagd wordt, dan kun je samen met de col- lega's van ckv je hart ophalen.

BRAD
PITT
CHRISTOPH
WALTZ
MICHAEL
FASSBENDER
ELI
ROTH
DIANE
KRUGER
DANIEL
BRÜHL
TIL
SCHWEIGER
AND
MELANIE
LAURENCE